

ŠAJĀ NUMURĀ:

■ Saimnieciskās darbības veida izvēle..... 2

■ Noteikti labākie piekrastes jauniešu uzņēmējdarbības projekti..... 3

■ Ziema zivju dīķos..... 4

■ Nēģu zveja nav tikai bizness, bet dzīvesveids.... 6

Foto: Māris Millers

AKTUALITĀTES

NOZĪMĪGS ATBALSTS ZIVSAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBAI

Noslēgumam tuvojas plānošanas periodā no 2007.–2013. gadam Latvijā pieejamā publiskā finansējuma izmantošanas laiks, kurā Eiropas Zivsaimniecības fonda ietvaros zivsaimniecības attīstībai bija pieejami 166,7 miljoni eiro publiskā finansējuma.

Lai arī projektu īstenošana vēl arvien turpinās, jau līdz šim sasniegtie rezultāti liecina par būtisku ieguldījumu nozares attīstībā. Zvejniecībā, neskatoties uz kopējo Latvijas zvejniekiem pieejamo zvejas resursu samazināšanos, ar katru zvejas kuģi

tiek nozvejots par 38% vairāk zivju tonnu nekā pirms septiņiem gadiem, kas ir ļāvis produktivitātei zvejniecības sektorā pieaugt par 50%. Zvejas produktu apstrādē par 37% ir palielinājusies gan ražošanas produktivitāte, gan pieauguši ražošanas apjomi kopumā, kā arī paplašinājušies saražotās produkcijas noieta tirgi. Akvakultūrā produkcijas ražošanas apjomi ir palielinājušies par 17%, bet šajā jomā straujāku ražošanas pieaugumu un pienesumu Latvijas ekonomikā vēl gaidām.

Sākot ar 2015. gadu, zivsaimniecības nozarei būs pieejams publiskā finansējuma

atbalsts no jaunā plānošanas perioda finansējuma, kas Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda ietvaros kopā ar Latvijas valsts līdzfinansējumu būs 183,6 miljoni eiro. Līdztekus nozīmīgajam atbalstam zvejniecības, akvakultūras un zvejas produktu apstrādes sektoros, finansējums ir paredzēts arī valsts funkciju nodrošināšanai zivsaimniecībai nozīmīgo datu vākšanai un analīzei, zvejas darbību kontrolei, kā arī nozīmīga loma ierādīta vides aizsardzības un saglabāšanas jomai, īpaši, plānojot integrētu un sabalansētu jūras izmantošanu.

▶ 2. lpp.

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

EIROPAS ZIVSAIMNIECĪBAS FONDS:
ZIVSAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBAS IESPĒJA

ZIVSAIMNIECĪBAS TĪKLS

AKTUALITĀTES

1. lpp.

Nākamajam plānošanas periodam esam izvirzījuši nozīmīgus mērķus – gan turpināt palielināt ieņēmumus zvejniecībā par 13%, gan vairākas reizes palielināt akvakultūras produkcijas ražošanu, protams, ņemot vērā turpmāku ražošanas apjomu pieaugumu arī šobrīd īstenoto projektu ietvaros, kā arī noieta tirgu paplašināšanu visos zivsaimniecības sektoros saražotajai produkcijai. Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, būtiska loma tiks atvēlēta inovāciju veicināšanai un konsultāciju un apmācību nodrošināšanai uzņēmējiem, kurā nozīmīgi spēlētāji būs gan Zivsaimniecības sadarbības tīkls, gan Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts „BIOR”.

Turpināsim atbalstīt investīcijas uzņēmējdarbībā. Tomēr, lai sasniegtu izvirzītos mērķus, tiks ieviestas arī jaunas prasības atbalsta saņēmējiem.

Būtiskas izmaiņas skars investīciju pasākumus akvakultūrā. Arī turpmāk par prioritāti izvirzot akvakultūras produkcijas audzēšanu recirkulācijas sistēmās un baseinos, rūpīgi tiks sekots līdzi tam, kā atbalsta saņēmējs sasniedz projektā izvirzītos mērķus. Ja projektā noteiktie mērķi netiks sasniegti, zināms saņemtā publiskā finansējuma apjoms būs jāatmaksā. Veidojot jaunu akvakultūras uzņēmumu, atbalsta pretendents būs jāpierāda veiksmīga līdzšinējā pieredze uzņēmējdarbībā, kā arī būs jābūt dokumentāli pierādāmām vismaz pamatzināšanām akvakultūrā vai projekta īstenošanai būs jāpiesaista nozares eksperts.

Zvejniekiem, lai arī Eiropas regulējums nepieļauj īpaši labvēlīgus nosacījumus atbalstam zvejas flotes attīstībai, tomēr būs iespējas ar publisko atbalstu attīstīt ražotāju organizāciju darbību, kā arī turpināt investīcijas pievienotās vērtības radīšanai, investēt ostās un veikt zvejas produktu uzglabāšanu cenu stabilizēšanas nolūkā.

Zvejas produktu apstrādes sektorā, lai arī lielajiem zvejas produktu apstrādes uzņēmumiem ar nodarbināto skaitu virs 250 nebūs pieejams publiskais atbalsts investīcijām, būs iespējas turpināt saņemt atbalstu dalībai starptautiskās izstādēs, kam arī līdz šim ir bijusi nozīmīga loma eksporta tirgu attīstībā, kā arī tiks atbalstīti cita veida

pasākumi, kas sekmē produkcijas noieta tirgu paplašināšanu.

Būtiskas izmaiņas skars arī vietējās iniciatīvas jeb sabiedrības virzītos vietējās attīstības pasākumus, kas tiek īstenoti zivsaimniecībai nozīmīgajā teritorijā, un kurus īsteno ar vietējo rīcības grupu izstrādāto stratēģiju starpniecību. Ņemot vērā iepriekšējo pieredzi un iespējas citu Eiropas Savienības fondu ietvaros, teritorija šo pasākumu īstenošanai tiek koncentrēta tikai jūras piekrastē, t. i., pagastos vai novados, ja tā ir mazākā teritoriālā iedalījuma vienība, un pilsētās (izņemot Rīgu), kas robežojas ar jūru. Šo pasākumu ietvaros saskaņā ar vietējo rīcības grupu izstrādātajām stratēģijām būs iespēja gan attīstīt uzņēmējdarbību zivsaimniecībā

No 2015. gada zivsaimniecībai būs pieejams jaunā plānošanas perioda publiskais finansējums, kas kopā ar valsts līdzfinansējumu būs 183,6 miljoni eiro

un ar to saistītās nodarbes, gan veicināt kultūras mantojuma un dabas resursu saglabāšanu, kā arī veikt cita veida teritorijas attīstību veicinošus pasākumus.

Lielāko daļu atbalsta pasākumu Zemkopības ministrija plāno uzsākt jau nākamā gada pirmajā pusē. Tomēr līdz tam vēl jānoslēdz diskusijas ar Eiropas Komisiju par plānošanas dokumentu „Rīcības programma zivsaimniecības attīstībai 2014.–2020. gadam”, kurā attiecīgie atbalsta pasākumi paredzēti, un Eiropas Komisijai šī programma jāapstiprina.

Aicinu sekot līdzi gan Zemkopības ministrijas, gan Zivsaimniecības Sadarbības tīkla sniegtajai informācijai, kā arī piedalīties to organizētajos pasākumos! **ZI**

Edite Kubliņa, Zemkopības ministrijas Zivsaimniecības atbalsta nodaļas vadītāja

UZŅĒMĒJDARBĪBA

SAIMNIECISKĀS DARBĪBAS VEIDA IZVĒLE

Uzsākot nodarboties ar uzņēmējdarbību, nenoliedzami svarīgākā ir ideja un profesionālās zināšanas izvēlētajā nozarē. Tomēr laikus ir jādomā arī par to, kā savu saimniecisko darbību reģistrēt, un jāzina, ar kādiem nodokļu maksājumiem būs jāreķinās.

Izvēloties piemērotāko uzņēmējdarbības formu, jāapdomā arī tas, cik plaši nākotnē ir plānots savu darbību izvērst, jo atsevišķiem darbības veidiem ir noteikts arī, piemēram, ieņēmumu summas limits, kuru pārsniedzot, ir jāmaina saimnieciskās darbības veids.

Vienkāršākais veids saimnieciskās darbības reģistrēšanai ir saimnieciskās darbības veicēja statuss. Saimnieciskās darbības veicējus ir ierasts dēvēt par pašnodarbinātajiem. Reģistrācija nesagādā nekādas papildu izmaksas, un reģistrācija notiek, iesniedzot Valsts ieņēmumu dienestā noteiktas formas pieteikumu. Pēc reģistrēšanās saimnieciskās darbības veicējs nekādas papildu reģistrācijas numurus neiegūst un visos dokumentos norāda savus nodokļu maksātāja rekvizītus – vārdu, uzvārdu un personas kodu. Saimnieciskās darbības veicējam ir atļauts algot darbiniekus (ja vien kāds īpašais nodokļu režīms to neaizliedz). Saskaņā ar Komerclikumu fiziskajai personai jāšķir par individuālo komersantu vai jāreģistrējas kādā citā statusā, ja ieņēmumi gadā pārsnieguši 284 600 eiro vai arī ieņēmumi pārsnieguši 28 500 eiro un vienlaikus tiek nodarbināti vairāk nekā pieci darbinieki.

Parasti saimnieciskās darbības veicēji no saimnieciskās darbības ienākuma maksā iedzīvotāju ienākuma nodokli. Ja darbības veids atbilst likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” prasībām, var izvēlēties patentmaksas maksāšanu. Tāpat saimnieciskās darbības veicējam ir atļauts maksāt mikrouzņēmumu nodokli. Pašnodarbinātais drīkst reģistrēties par pievienotās vērtības nodokļa maksātāju.

▶ 3. lpp.

◀ 2. lpp.

Grāmatvedību pašnodarbinātie parasti kārtot vienkāršā ieraksta sistēmā (aizpilda „Saimnieciskās darbības ieņēmumu un izdevumu uzskaites žurnālu”), bet ir atļauts veikt grāmatvedības uzskaiti arī divkāršā ieraksta sistēmā. Lai arī vienkāršā grāmatvedība var šķist katram saprotama, lai gūtu pārlicību, ka viss tiks darīts pareizi, ieteicams pajautāt padomu ziņošanai grāmatvedim.

Saskaņā ar Komerclikuma prasībām var reģistrēties kā individuālais komersants (IK). Individuālais komersants ir fiziskā persona, kas tiek reģistrēta Komercreģistrā. IK ir nosaukums, un tam tiek piešķirts nodokļu maksātāja reģistrācijas numurs. Izvēloties šo formu, jāreķinās ar neliešām reģistrācijas izmaksām, jo par IK reģistrēšanu ir noteikta valsts nodeva. Pamatkapitāls nav nepieciešams. No saimnieciskās darbības ienākuma IK maksā iedzīvotāju ienākuma nodokli, vai arī ir atļauts izvēlēties mikrouzņēmumu nodokli. Ja IK apgrozījums ir

līdz 300 000 eiro, tad grāmatvedību ir atļauts kārtot vienkāršā ieraksta sistēmā, bet, pārsniedzot šo apgrozījumu, grāmatvedībai obligāti jābūt divkāršā ieraksta sistēmā. Komersants no sava uzņēmuma drīkst izņemt līdzekļus, kas nepieciešami personiskajam patēriņam.

Lauksaimniekiem ir ierasta zemnieku saimniecības forma, bet zvejniecībā strādājošiem – zvejnieku saimniecība. Zemnieku (zvejnieku) saimniecība ir juridiska persona, kuras īpašnieks par saimniecības saistībām atbild ar visu savu mantu. Z/s tiek reģistrētas Uzņēmumu reģistrā, un par reģistrāciju ir maksājama valsts nodeva. Zemnieku saimniecību parasti vada tās īpašnieks, bet likums paredz iespēju saimniecībai par vadītāju iecelt arī citu personu, kas tiek saukta par pārvaldnieku. Ja z/s apgrozījums nepārsniedz 300 000 eiro gadā, par tās ienākumiem tiek maksāts iedzīvotāju ienākuma nodoklis. Ja apgrozījums ir lielāks, saimniecībai obligāti ir jāklūst par uzņēmumu ienākuma nodokļa

maksātāju un Gada pārskatu likuma subjektu. Ja z/s ir UIN maksātāja, tad īpašniekam jāreķinās ar to, ka privātajam patēriņam izņemtajiem līdzekļiem tiks piemērots nodoklis 10 procentu apmērā. Z/s arī ir tiesības izvēlēties maksāt mikrouzņēmumu nodokli.

Protams, var apsvērt iespēju kļūt arī par sabiedrību ar ierobežotu atbildību (SIA). Reģistrācijas kārtība ir noteikta Komerclikumā. Lai reģistrētu SIA, ir nepieciešami līdzekļi pamatkapitāla apmaksai un reģistrācijas izmaksu segšanai. Parastā gadījumā minimālais pamatkapitāls ir 2800 eiro, bet Komerclikumā noteiktajos gadījumos pamatkapitāls var būt pat tikai viena eiro apmērā. Dibināšanai ir jāizstrādā vairāki dokumenti. No SIA ienākuma vienmēr tiek maksāts uzņēmumu ienākuma nodoklis, izņemot gadījumus, kad SIA izvēlas maksāt mikrouzņēmumu nodokli. Grāmatvedība vienmēr tiek kārtota divkāršā ieraksta sistēmā. **ZI**

Linda Puriņa, LLKC Grāmatvedības un finanšu nodaļas vadītāja

PIEKRASTES ATTĪSTĪBA

NOTEIKTI LABĀKIE PIEKRASTES JAUNIEŠU UZŅĒMĒJDARBĪBAS PROJEKTI

Latvijas piekrastes jauniešu uzņēmējdarbības veicināšanas konkursā noteikti 2014. gada labākie jauniešu biznesa projekti. Konkursu rīkoja Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs Valsts Zivsaimniecības sadarbības tīkla aktivitātes „Atbalsts jauniešiem zvejniecības tradīciju apguves un uzņēmējdarbības veicināšanai” ietvaros.

Noslēguma pasākums risinājās Engures Saieta namā, kur jaunieši iepazīstināja ar savām idejām. Tās vērtēja kompetenta žūrija, un tika paziņoti konkursa laureāti, kuri saņems naudas balvas savas biznesa idejas īstenošanai. Eksperti nolēma, ka pirmā vieta netiek piešķirta, bet visaugstāk – ar otro vietu – tika novērtēts Ilzes Jēkabsones (Ainaži) projekts par kūpinātu zivju piedāvājumu vakuuma iepakojumā.

Dalītu trešo līdz sesto vietu ieguva: Ulvis Noviks (Engure; atpūtas vietas „Brīvdienas Bērziemā” izveidošana), Mārcis Saklaurs (Salacgrīva; piedāvājums bebru medībām ūdenstilpēs), Marta Dance (Salacgrīva; izglītojoša galda spēle „Ne asakas”) un Raivis Švarcs (Tukuma novads; zemūdens medības ar harpūnu).

Konkursa laureāti (no kreisās): Ilze Jēkabsons, Mārcis Saklaurs, Marta Dance, Dāvis Melnalksnis, Raivis Švarcs, Vīta Multīņa un Uldis Noviks

vājums bebru medībām ūdenstilpēs), Marta Dance (Salacgrīva; izglītojoša galda spēle „Ne asakas”) un Raivis Švarcs (Tukuma novads; zemūdens medības ar harpūnu).

Konkurss notiek trešo gadu, un

tā mērķis ir saglabāt apdzīvotu piekrasti ar aktīvu uzņēmējdarbību dažādās jomās. Kopējais balvu fonds ir 4200 eiro. **ZI**

Dace Millere, LLKC sabiedrisko attiecību speciāliste

Foto: Māris Millers

ŪDENSTILPES

ZIEMA ZIVJU DĪĶOS

Iestājoties aukstam laikam, jebkurš zivju dīķa saimnieks apdomā, vai tiešām manas zivis var palikt dīķī visu ziemu? Atbilde ir – jā. Tikai jāzina aukstās sezonas fizikāli ķīmisko un bioloģisko procesu īpatnības un jāievēro vairāki priekšnosacījumi, tad jūsu dīķis būs droša mājvieta zivīm arī ziemas laikā.

Rudenī, pazeminoties temperatūrai, dīķi un ezeri pakāpeniski atdziest, sākot no virsējā ūdens slāņa. Kad virskārta ir atdzisusi līdz +4 °C, t. i., līdz temperatūrai, pie kuras ūdenim ir vislielākais blīvums, tas kļūst smagāks un nogrimst piegrunts slāņos. Atdzišana turpinās, līdz visā ūdens stabā ir diezgan vienmērīga temperatūra. Ledus ir par 9% mazāk blīvs kā ūdens, tāpēc ledus peld. Blīvākais ūdens ar +4 °C temperatūru akumulējas piegrunts slānī. Tā kā ūdens un ledus ir vāji siltuma vadītāji, dziļākie dīķi līdz gruntij parasti nesasalst. Šīs fizikāli ķīmiskās īpatnības ļauj ūdens iemītniekiem izdzīvot ziemas sezonā.

Zivis jābaro pietiekami dāsnī

Rudenī dienas kļūst īsas un lielākoties ir apmākušās, tas samazina ūdensaugu fotosintēzes aktivitāti un fotosintēzes ilgumu. Pazemināta temperatūra palēnina visu ūdens organismu fizioloģisko procesu norisi! Daļa no dīķu veģetācijas atmirst un sāk sadalīties. Zivis ir aukstasiņu dzīvnieki, tāpēc tās nespēj uzturēt pastāvīgu ķermeņa temperatūru kā cilvēks. To ietekmē ūdens temperatūra. Zivju aktivitāte un metabolisms mainās līdz ar ūdens temperatūru. Zivis ir aktīvākas siltā ūdenī un mazāk aktīvas – aukstā ūdenī. Zivju metabolisma un gremošanas procesi sāk samazināties jau, ūdens tempera-

tūrai pazeminoties zem 15 °C. Sekojošais temperatūras kritums ir laiks, kad jāpārliciecinās, vai jūs pietiekoši dāsnī barojat savas zivis, jo šajā laikā tām ir nepieciešams uzkrāt barības vielu rezerves, kas tām palīdzēs pārziemot. Turpiniet zivis barot, kamēr tās ir aktīvas un kamēr ūdens temperatūra dienas laikā ir vismaz 10 °C. Samazinoties temperatūrai, samaziniet barības devu, līdz pārtrauciet zivis barot. Pie temperatūras, kas ir zemāka par 10 °C, zivju metabolisms un vispārējā aktivitāte palēninās un tās gatavojas ziemas guļai.

Skābekļa koncentrāciju ūdenī nosaka galvenokārt temperatūra. Jo ūdens temperatūra zemāka, jo skābekļa šķīdība ir labāka! Pie 0 °C šķīst apmēram 14 mg/l, bet pie 22 °C tikai 8,5 mg/l. Tāpēc, piemēram, siltu notekūdeņu ievadīšana dīķos ziemas laikā, pat ja tie nav piesārņoti, var radīt skābekļa koncentrācijas samazināšanos. Siltu un piesārņotu notekūdeņu ievadīšana ir vēl bīstamāka.

Katrai zivju sugai ir savas individuālas prasības pēc skābekļa. Karpas ir izturīgākas, tās ziemas guļas laikā izturēs, pat ja ūdenī būs tikai 4 mg/l skābekļa ūdenī. Citas sugas ir jutīgākas, piemēram, forelēm ir nepieciešami apmēram 7 mg/l.

Ziemas laikā zivju dīķu apsekošana jāveic tikpat regulāri kā vasarā. Regulāri, katru dienu, jāveic skābekļa mērījumi un jānovēro zivju u. c. ūdensorganismu uzvedība. Pirmās pazīmes, kas liecina par skābekļa deficītu, ir, ja pēc āliņģa izurbšanas ūdens virspusē parādās sīki kukainiņi un vabolītes.

Ūdens bagātināšana veicināšana

Dabiskos dīķos un ezeros ar zemu zivju blīvumu ūdens bagātināšanu ar

skābekli zemledus periodā veicina gan āliņģu ciršana, gan sniega tīršana no ledus! Ūdenī ir miljardiem mikroskopisko aļģu, kas arī ziemas laikā fotosintēzē, patērējot izšķīdušo oglekļa dioksīdu un ražojot skābekli! Tomēr fotosintēze zem ledus notiek tik ilgi, kamēr ir gaisma. Sniega sega neļauj gaismai iespīdēt ūdenī, padarot neiespējamu skābekļa ražošanu. Tas kombinācijā ar veģetācijas un zivju atkritumu produktu sadalīšanos zivīm var radīt skābekļa trūkumu un izraisīt to smakšanu. Sniega notīršana no vismaz daļas dīķa virsmas platības palīdzēs samazināt skābekļa deficīta iespējamību ekstensīvos dīķos un ezeros.

Intensīvos audzētavas dīķos zivis jūtas labi tik ilgi, kamēr starp ūdeni un atmosfēru tiek nodrošināta gāzu apmaiņa. Kad temperatūra krītas zem 0 °C un veidojas ledus, var būt nepieciešams lietot pastiprinātas aprūpes metodes, lai izvairītos no zivju mirstības ziemas laikā.

Ūdens aerācija ar aeratoru nodrošinās pietiekošu skābekļa līmeni, gāzu apmaiņu un palīdzēs saglabāt daļu no dīķa virsmas neaizsalušu ziemas laikā. Aerators darbojas saskaņā ar likumsakarību, ka ūdens kustības kavē sasalušanu. Tomēr jāatceras dažas būtiskas lietas. Aerators, ja to izmanto tad, kad gaisa temperatūra ir zem nulles, papildus dzesē dīķa ūdeni. Tāpēc gaisa pievadei jānotiek tuvu pie ūdens virsmas un jāizvairās uzstādīt apskābekļošanas ierīces tieši uz dīķa grunts! Tad tiks novērsta aukstu un siltu ūdens slāņu sajaukšanās, kam seko dziļāko slāņu atdzišana, kā arī ūdens slānī netiks iemaisīti sedimenti.

► 5. lpp.

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov.,
LV-3018, tālr. 63050220, admin@llkc.lv, zivjutikls@llkc.lv

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV/ZIVJUTIKLS

◀ 4. lpp.

Turklāt bargās ziemās, lai nenotiktu ūdens hiperatdzesēšana, aeratoru vai gaisa padeves cauruli vēlams novietot izolētā apsildāmā telpā ārpus dīķa teritorijas. Tas ļaus dīķī iesūknēt siltāku gaisu. Sūkņa turēšana izolētās kamerās vai iekšējās novērsīs kondensāta veidošanos gaisa padeves caurulēs, to apledošanu un aizsalšanu.

Šobrīd pasaulē ir nopērkamas arī īpašas peldošas ierīces, atledotāji (*De-Icer*), kas uztur neaizsalušu caurumu ledū. Šajās ierīcēs ir iemontēti ūdens termostati. Peldošais sildītājs pats ūdeni neapspēkē un pastiprināti nesilda, bet tas uztur no ledus brīvu laukumu dīķa ledū, ļaujot apmainīties skābeklim un citām gāzēm starp atmosfēru un ūdeni. Tomēr maksimālai efektivitātei ražotāji iesaka atledotāju pasargāt gan no vēja, gan sniega. Pāpildus var lietot arī aeratoru.

Sagatavoties neparedzamajam!

Ziemas laikā bargos salos un vētrās nereti rodas elektrības padeves traucējumi. Lai krīzes situācijā ar elektrību nodrošinātu gan aeratorus, gan atledotājus, sagatavojiet rezerves elektrības ģeneratoru. Tas palīdzēs aizsargāt investīcijas, ko esat ieguldījuši savā dīķī. Jo, ja jūsu dīķī ir liels zivju blīvums, pilnīgas aizsalšanas laikā viss pieejamais skābeklis tiek patērēts salīdzinoši īsā laikā.

Kaitīgs savienojums, kas lielākos daudzumos veidojas aukstā laikā, ir nitrīts. Pārapsūrtos dīķos augsta nitrītu koncentrācija parādās tad, kad notiek krasas temperatūras svārstības. Temperatūras svārstību rezultātā pārtrūkst slāpekļa apritē iesaistīto baktēriju darbs, kā rezultātā baktērijas samazina nitrītu patērēšanu un fitoplanktons pārtrauc nitrītu izmantošanu. Paaugstināta nitrītu koncentrācija zivīm var izraisīt „brūno asins” slimību. Nitrīti caur žaunām uzsūcas asinīs un rada brūnganu krāsu. Nitrīti traucē skābekļa piesaisti hemoglobīnam un zivis var nosmakt, jo asinis vairs nespēj uzņemt pietiekami daudz skābekļa.

Zivju slimību ierosinātāji

Ja dīķī ir slikti zivju ziemošanas apstākļi, vai arī zivis nav pienācīgi sagatavotas ziemošanas periodam, negaidīts slimības uzliesmojums var radīt nozīmīgus zaudējumus. Ziemā

laikā lielākā daļa no zināmajiem zivju slimību ierosinātājiem ir anabiozes stāvokļi, t. i., devušies „ziemas gulā”. Lielākoties tie ir neaktīvi un neizsauc zivīm saslimšanu.

Viena no parazitozēm ir vienšūņu izraisītā slimība **trihodinoze**. Trihodīnas ir mikroskopiski parazīti, kas sastopami visās ūdenstilpēs gan vasaras, gan ziemas sezonā. Tās piestiprinās zivs ādai un barojas ar ādas virsējo slāni – epidermu vai gļotādas šūnām. Slimības pazīmes parādās, kad parazīti ir savairojušies pārāk lielā daudzumā. Ziemā saslimšana var notikt tikai tad, ja zivis ir novājinātas un nav sagatavotas ziemošanai. Ja zivis tiek turētas labos apstākļos, parazīts saslimšanu neizsauc.

Sarkans tārps zem karpu zvīņām – **filometra**. Parazītu mātītes pavasarī

izdala kāpurus, kuri turpina attīstību starpsaimniekā – planktoniskajos vēzīšos ciklopos. Vasarā, apēdot ciklopus, zivs uzņem filometras, un tās sāk migrāciju pa zivs ķermeni uz peldpūsli, kur notiek apaugļošanās. Rudenī apaugļotās filometru mātītes aizceļo uz zivs zvīņu kabatiņām. Filometra visu ziemas periodu dzīvo zem karpu zvīņām. Ziemā nozvejotai karpai zem zvīņām (zvīņu kabatiņā) atrodami sarkani tārpi, kas bieži izskatās pēc asins recekļiem. Filometras kāpuru attīstība notiek zivīs ziemošanas periodā, un to attīstībai nepieciešamās barības vielas tās iegūst no saimnieka ķermeņa. Šī slimība galvenokārt skar karpas, taču var parādīties arī citām zivju sugām.

Zivju dēles visbiežāk sastopamas zāļainos dīķos. Tās var ilgstoši dzīvot bez saimnieka. Ziemā, kad zivis ir mazāk aktīvas, dēles viegli atrod saimnieku (zivi). Dēles barojas ar zivs asinīm. Masveidā savairojoties, šie parazīti aprūtinā zivju kustības, barības uzņemšanu un izsaca anēmiju.

Melni punkti uz zivs ādas – **post-diplostoma**. Sastopama gan ziemā, gan vasarā. Tas ir zivjēdāju putnu parazīts, kam zivs ir starpsaimnieks vienai no attīstības stadijām. Šie parazīti zivju mirstību neizsauc pat tad, ja to skaits uz vienas zivs sasniedz vairākus desmitus.

Lenteņi zivs organismā sastopami visu gadu. Lenteņu lielums atkarīgs no to sugas. Tie dzīvo zivs gremošanas traktā, patērē zivs uzņemto barību un izdala vielu maiņas gala produktus, kuru izvadīšanai no organisma jāpatērē papildu enerģija. Pie lielas lenteņu invāzijas, tie var pārplēst zarnas, iekļūt vēdera dobumā un kavēt ikru attīstību un līdz ar to samazina nārsta kvalitāti.

Ziemas sezonā zivis pārtiek no rudēnī uzkrātajām barības rezervēm. Lai noritētu veiksmīga zivju ziemošana, pirms pārvietošanas uz ziemošanas dīķiem, dīķsaimniecībā jāveic pret-parazitārie pasākumi. Tad rudēnī uzkrātās barības vielu rezerves patērēs zivis, nevis to organismos dzīvojošie parazīti. Tad zivis nemirs no pārāk liela parazītu daudzuma ziemas otrajā pusē, un tām būs daudz vieglāk sagaidīt pavasari! **ZI**

Dr. biol. **Santa Purviņa**,

Dr. med. vet. **Ruta Medne**,

Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskā institūta „BIOR”

Zivju resursu pētniecības departaments

Intensīvos audzētavas dīķos zivis jūtas labi tik ilgi, kamēr tiek nodrošināta gāzu apmaiņa

Foto: Maris Millers

PIEREDZE

NĒĢU ZVEJA NAV TIKAI BUSINESS, BET DZĪVESVEIDS

Aleksandrs Rozenšteins Salacgrīvā nodarbojas ar nēģu zveju, vienlaikus saglabājot arī kultūrvēsturisku vērtību – zveju ar murdu taci, kādi Latvijā lietoti gadsimtiem ilgi, bet gadu gaitā mainījusies tikai pati murdu konstrukcija un to izgatavošanā lietotie materiāli.

Zvejnieku saimniecība „Kurķis” dibināta 2000. gada 4. aprīlī, un tās pamatnodarbošanās ir nēģu zveja. Sezona it kā ilgst sešus mēnešus gadā, taču faktiski beidzas tajā brīdī, kad upe sāk aizsāst. Gadās, ka sezona jāpārtrauc arī lielo ūdeņu un lielo sanesumu dēļ. Šajā nodarbē nav kā jūras zvejā, kur tiek noteikti limiti. Ir bijušas sezonas, kurās nozvejotas desmit tonnas nēģu, ir citas, kurās – ap piecām, sešām. Darba rezultāts, citreiz – par laimi, citreiz – diemžēl, atkarīgs no laika apstākļiem un veiksmes.

Aleksandrs Rozenšteins stāsta: „Viss sākās 1989. gadā, kad atgriezies no dienesta armijā. Tēvs tajā laikā bija sācis nodarboties ar nēģu zveju kolhozā „Brīvais vilnis”, apkalpojot pirmo un otro Salacgrīvas taci. Šis darbs bija jānopelna. Lai gan tēvs zvejoja jau no 16 gadu vecuma, nevarēja iegūt augstāku amatu, jo nebija ieguvis nepieciešamo izglītību. Vajadzēja mammai palīdzēt audzināt jaunāko brāli un māsu, kad mans vectēvs nomira. Tomēr viņš sāka iet jūrā par traļmeistaru un apguva pieredzi, līdz pienāca laiks nokāpt no kuģa. Kādu brīdi strādāja galdniecībā, taču tad kolhoza priekšsēdētājs Alfrēds Šlisers viņam piedāvāja darbu uz tača, tā apliecinot savu atzinību. Divus gadus viņš tur nostrādāja četru vīru brigādē. Kad tēvam bija jādežurē, devos palīgā, un tā tas turpinājās divpadsmit gadus, pat nedomājot, ka pats nopietni zvejošu.”

Ja sirds darbs ļautu arī nopelnīt

Tomēr zvejnieki nebija apmierināti, jo par nēģiem kolhozs maksāja maz, bija krietni jānopūlas un kaut kas par kluso „jāuzsit” gaisā, lai varētu nopelnīt iztikai. Kad laiki mainījās, un kolhozs kļuva par akciju sabiedrību, „Brīvais vilnis” atteicās no taču no-

Aleksandrs Rozenšteins ar senajiem nēģu zvejas piederumiem

Darba rezultāts atkarīgs no laika apstākļiem un veiksmes

mas, jo zvejas tiesības bija par krietnu naudu jāirē no pašvaldības. Notika šo tiesību izsole, un līdzšinējiem apsaimniekotājiem bija „pirmā” roka. Taču Arnolds Tomsons bija aizgājis aizsaulē, Jānis Menniks devās pensijā, palika Magnuss Linde un mans tēvs – Arnis

Rozenšteins, bet, kad nonāca līdz strādāšanai, Magnuss cienījamo gadu dēļ ataicās. „Tad man piedāvāja trešo vietu uz tača, bet ar noteikumu, ka jādibina saimniecība, jākārtu grāmatvedība, jātiek skaidrībā ar nodokļu maksājumiem,” atceras Aleksandrs. „Labi, ka sieva palīdzēja tam izburties cauri. Palikām divi ar tēvu, taču ar to nevarēja divas ģimenes uzturēt, un turpināju strādāt arī par kūpinātāju. Kad tēvs nomira, bija jāizdara nopietna izvēle, – rīt dūmus cehā, vai darīt to, kam vieta arī sirdī. Kas gan varētu būt vēl labāks, ja ar to var arī nopelnīt!”

► 7. lpp.

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov.,
LV-3018, tālr. 63050220, admin@llkc.lv, zivjutikls@llkc.lv

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV/ZIVJUTIKLS

◀ 6. lpp.

Darbā tad vajadzējis arī palīgu. Nācis talkā krusttēvs, tad māsīcas vīrs. Tomēr viens ir darīt pašam, bet pavisam cits, – šo grūto arodu iemācīt vēl kādam. Tāpēc Aleksandrs tikai vēlāk novērtējis tēva kādreiz sacīto: „Mācies, dēls, kamēr man acis vaļā...” Tācis pirmajās sezonās vairākkārt „gājis gaisā”, un nācies saprast, ka par nēģu zvejnieku nevar kļūt vienā sezonā. Tikai ar gadiem var iemācīties paredzēt, kādus pārsteigumus daba var sagādāt: noteikt, kā celsies ūdens līmenis, skatoties vien pēc tā krāsas... Vēsākā ūdenī nēģis turas pie zemes, bet augustā, septembrī – dzīvojas pa augšu.

Ar taci popularizē Salacgrīvas vārdu

Aleksandrs Rozenšteins šo gadu gaitā nonācis arī pie citām atziņām un rīcības. Zvejnieku saimniecība „Kurķis” piedāvā tostarp lauku tūrisma pakalpojumus, kas ne nu ļautu īpaši nopelnīt, bet veidot saimniecības un nēģu zvejas atpazīstamību – gan. Izveidojusies sadarbība ar vietējo tūrisma informācijas centru, kas sākusies pirms trīspadsmit gadiem, kad atskanējās telefona zvans ar vaicājumu, vai viņš varētu ekskursantiem no Madonas pastāstīt par nēģu zveju. „Pirmais mēģinājums bija veiksmīgs, un tagad mēle jau labi pieslīpēta. Uzskatu, ka esmu pirmsācējs, kurš šādā veidā nu jau ilgus gadus vienlaikus arī popularizē Salacgrīvas vārdu,” atzīst staltais un atraktīvais vīrs. Gadā viesojoties ap diviem līdz trīs tūkstošiem ļaužu, kuri var noskatīties Aleksandra vei-

dotu piecpadsmit minūšu filmiņu par nēģu zveju, noklausīties viņa romantiski enerģētisko stāstu un nogaršot pašu klātbūtnē krāsni uz restītēm cepstu nēģi. Pasākums ilgst pusotru stundu, un zvejnieks katrā no tiem ieliek savu sirdi un dvēseli. Pie viņa ierodas gan mūsu žurnālisti, gan arī ārzemju televīziju un kino filmēšanas grupas. Netradicionālā kultūras mantojuma valsts aģentūra Aleksandra nēģu taci iekļāvusi informācijas apkopojumā „Astoņas brīnumlietas, ko latvieši joprojām dara”.

Aleksandrs Rozenšteins smeļ: „Daudzi pie manis pirmo reizi ēd cepstu nēģi vai nēģi vispār. Kad cilvēks noskatās filmiņu, viņš jau citādāk raugās uz nēģu zveju, un saprot, kāpēc nēģis ir tik dārgs. Lielākoties jau cilvēki domā, ka atliek tikai „durvis atvērt”, un nēģis pats nāk murdā... Patiesība ir tā, ka tas ir grūts un smags darbs.”

Kā tiek būvēts tacis

Īpašs ir stāsts par to, kā tad īsti tiek būvēts tacis. Katrā upē nēģis tiek zvejots citādi. Šīs konstrukcijas tagad vairs redzamas vienīgi Salacgrīvā, lai gan kādreiz bijušas arī Doles salā. Kokmateriāli tiek gādāti no meža, zvejnieks pats meklē cirsma, sarunā un pērk no saimniekiem egļu kārtis. Vajag četrus metrus garus kokus stabiem, kas veido balsta konstrukciju, un astoņus līdz deviņus metrus kārtīm, ar kurām ūdenī tiek nolaisti un izcelti murdi. Jo slaidākas kārtis, jo var veidot lielākas atstarpes, un tad, kad pa upi nāk zaru un dažādu dražu sanesumi, tie vieglāk tiek cauri tacim

un mazāk to bojā. Agrāk tika veidoti 50 kraķi, šogad – 36 ar spraugām no 4 līdz 5 metriem. Vienpadsmit no murdēm tiek izcelti no laivas, bet pārējie no kopā 80 – no tača laipas.

„Pats ziemā eju mežā, lai izvēlētos piemērotākos kokus,” turpina Aleksandrs. „Katru gadu nepieciešams ap 15 līdz 20 kubikmetriem kokmateriāla. Pavasarī, kad koki pažuvuši, divas, trīs nedēļas tos tīru ar slīmestu, tad uzasinu. Laikus pirms sezonas pārskatu murdus, vai tie kārtībā. Un tie visi ir darbi, kas jāizdara noteiktā laikā. Viss jāpaveic, par visu jāsamaksā, tikai cerot uz labiem lomiem sezonā. Materiālus sagādāju vienmēr tā, lai rezervē regulāri būtu sagataves vienam tacim.”

Pārdošana – pārbaudītiem partneriem

Vaicāts, cik daudz nēģu tiek nozvejots, un kur tie tiek realizēti, Aleksandrs atbild: „Loms tiek pārdots svaigā veidā vienas, divu stundu laikā pēc nozvejošanas. Nēģus iepērk ražotāji, kā arī Rīgas Centrāltirgus tirgotāji. Man ir stabili sadarbības partneri, lielākie no tiem ir divi – Salacgrīvā un Rīgā, ar kuriem strādāju jau kopš pirmā darbības gada. Pārbaudītas firmas, kuras paņem lomu, norēķinās ar pārskaitījumu, un zinu, ka nauda būs laikā. Tiem, kuri tikai vēlas mēģināt, prasu tūlītēju norēķinu skaidrā naudā, izrakstot čeku par maksājumu. Šo nodarbošanos nekādā gadījumā nedrīkst uztvert tikai kā biznesu, bet gan kā dzīvesveidu, jo nevar pie galda apsēsties, izrēķināt un gūt pārliecību, ka viss tā arī notiks.”

▶ 8. lpp.

Foto: Māris Millers

UZZIŅAI

Pirmais Salacas nēģu tacis ir īpašas konstrukcijas laipa, kas šķērso upi vistuvāk tās ietekai jūrā – apmēram 800 metrus. No tača upes straumē iegremdē nēģu murdus, un notiek zveja. Taci būvē pēc senajām metodēm no vismaz gadu gatavinātiem egļu kokmateriāliem, upes gruntī konstrukciju saturošos stabus iedzen ar kurķa palīdzību (īpašs 16 kg smags veseris). Lai zvejnieki pa taci varētu staigāt, tā virspusē ierīko 30–40 cm platu laipu. Konstrukcijas stiprināšanai neizmanto naglas vai skrūves, bet tikai stieplju sasaites. Taci ierīko gandrīz visā upes platumā (apmēram 150 m), bet murdus liek tikai pusē no tā (kopā apmēram 75 m). Katru gadu pirms sezonas sākuma zvejnieki taci ierīko no jauna.

Foto: Māris Millers

Aleksandrs Rozenšteins uz sava nēgu tača Salacgrīvā

◀ 7. lpp.

Lomi ir ļoti atšķirīgi. Dažkārt vienā naktī var nozvejot tik daudz kā citkārt divos mēnešos. Zvejnieks piebilst: „Noteicošie ir laika apstākļi, bet lai citi nerunā, ka nēgu populācija samazinās. Piecpadsmit gados, kopš zvejoj, nēģis turas vienā līmenī.”

Salacgrīvā šobrīd darbojas trīs tači: šis, pirmais, 800 metrus no Salacas ietekas līcī; otrais – kilometra attālumā no ietekas; trešais – vēl aptuveni 300 metrus tālāk. Senos laikos to Salacgrīvā bijis padsmītiem, taču precīza informācija par skaitu nav saglabājusies.

Ja ar ceptu nēģi var pārsteigt tūristus, kā tie vislabāk garšo pašam zvejniekam? Seko atbilde: „Nav jau tā, ka katru dienu nēģus ēdam, taču tie vienmēr ir uz galda manā vārdadienā, 18. novembrī. Pašam garšo gan tradicio-

nāli uz restītēm cepti, gan želejā sagatavoti, gan vienkārši uz pannas uzcepti vai kūpināti. Dažkārt mēdzu vārīt nēgu zupu, piemēram, Salacgrīvas nēgu svētku pasākumā, kā arī pagatavot gulašā. Un katrā gadījumā rodas kāda cita garšas nianse, kas nēģi dara tik unikālu.”

Saimniecība piedalās projektu konkursos

Divus gadus pēc kārtas zvejnieku saimniecība „Kurķis” piedalās arī Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra un Zivsaimniecības sadarbības tīkla rīkotajos piekrastes uzņēmējdarbības veicināšanas projektu konkursos, un iekļūst starp laureātiem. Tādējādi tiek saņemtas arī naudas balvas projektu īstenošanai, tomēr visām iecerēm ar to nepietiek. Tuvākajā nākotnē paredzēts izveidot jaunas,

MAZĀ „NĒGU VĀRDNĪCA”

Plots – nēgu bars

Kurķis – veseris tača saturošo staba iedzīšanai gruntī

Kērne – koka kaste, ar kuru nēģus nes krastā

Puņģis – murds, kurā nēģis iekrīt

Nurņiks – nēgu mazulis

Kāls – agrākā pārdošanas vienība, kas bija 30 nēģu, t. i., aptuveni 1,5 līdz 2,5 kg atkarībā no nēgu lieluma

ērtākas trepes upes krastā, lai pa tām arī interesenti varētu nokāpt un labāk apskatīt taci, kā arī uzbūvēt jaunu, glītāku malkas šķūnīti, lai tā labiekārtotu šo tūristu iecienīto vietu. **ZI**

Dace Millere,

LLKC sabiedrisko attiecību speciāliste

LAUKU LAPA TAVĀ E-PASTĀ

Piedāvājam iespēju saņemt informatīvos izdevumus “Lauku Lapa” un “Zivju Lapa” Jūsu e-pastā! Lai pieteiktos izdevumu elektroniskai saņemšanai, sūtiet pieteikumu uz e-pastu: lauku.lapa@llkc.lv. Uz šo e-pastu varat sūtīt arī ieteikumus, kā mēs varētu pilnveidot “Lauku Lapa” un “Zivju Lapa”.

Pieteikumā jānorāda:

Vārds, uzvārds; iestādes nosaukums, kuru pārstāvat; e-pasta adrese, uz kuru vēlaties saņemt izdevumu.

Zivju Lapa

SAGATAVOTA
Latvijas Lauku konsultāciju
un izglītības centrā
Rīgas iela 34, Ozolnieki,
Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018
tālr.: 63050220

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov.,
LV-3018, tālr. 63050220, admin@llkc.lv, zivjutikls@llkc.lv

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV/ZIVJUTIKLS

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

EIROPAS ZIVSAIMNIECĪBAS FONDS:
ZIVSAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBAS IESPĒJA

ZIVSAIMNIECĪBAS TĪKLS